

PÁPA VÁROS ÖNKORMÁNYZATA KÖZMŰVELŐDÉSI KONCEPCIÓJA

I. Bevezetés

A Magyar közművelődésért című programsorozat eredményeként jött létre a Magyar Közművelődés Szakpolitikai koncepciója, melyet 2013. január 22-én a Magyar Kultúra Napján mutattak be és amely új irányokat, prioritásokat fogalmaz meg és egyfajta értékrendet vállalva biztosít keretet a jövő közművelődési feladatai számára.

A város közművelődési célkitűzéseit a kultúrát, művelődést körülvevő környezet, a társadalmi elvárások figyelembevételével lehet és kell meghatározni. Az országos közművelődési koncepcióból kiindulva a helyi közművelődési koncepció az állapot jellemzésen túl az önkormányzat előtt álló feladatokat kívánja bemutatni és kijelölni. A koncepció olyan megvalósítható programot kíván felvázolni, mely a későbbiekben is vállalható és hosszú távra határozza meg a feladatokat.

II. Helyzetelemzés

A jelenlegi társadalmi folyamatokról kijelenthető, hogy a szabadidő továbbra sem bővül, a gazdasági válság lakosságra gyakorolt hatása miatt inkább csökken. A kultúrára fordítható forrás arányaiban kisebb. A gyermek és ifjúsági korosztály szórakozási, kikapcsolódási szokásait nagy részben a média - különösen az internetes tartalom - határozza meg. Ugyanakkor bizonyos társadalmi csoportok körében megnőtt a környezettudatos életmód kialakításának az igénye. Új kihívást jelent a fenntartók és a közművelődés területén tevékenykedő intézmények és egyéb szereplők számára is a hátrányos helyzetű társadalmi rétegek problémáinak enyhítése és az információrobbanás pozitív hatásainak beemelése a közművelődésbe.

A rendszerváltáskor a helyi közművelődési feladatokat ellátó intézmények: Jókai Mór Művelődési Központ, Múzeum, Jókai Mór Városi Könyvtár, Textiles és Pedagógus Művelődési Ház, Tiszti Klub, Mozi, Képfestő Múzeum, Szabadtéri Színpad, stb. működtetése több fenntartóhoz, működtetőhöz volt köthető.

Az azóta eltelt időszakban a nem önkormányzati fenntartásban működő közművelődési intézmények javarészt bezártak, megszűntek. A közművelődési feladatok ellátásához szükséges ingatlanok köre is jelentős mértékben megváltozott, egyes ingatlanokban megszűnt a feladatellátás, másutt viszont új közösségi színterek jöttek létre.

A jelenlegi városi közművelődési helyzetképről elmondható, hogy az egykor intézményi keretek között ellátott közművelődési feladatokban ma már szép számban részt vesznek a város gazdasági szereplői és a polgári szerveződések is.

A legfontosabb változás a közművelődési feladatok egy részének átvállalása a helyi önszerveződő közösségek által.

A 90-es évek elejétől az elmúlt néhány esztendő óta leszámítva a város fenntartásában működő közművelődési intézmények szinte teljes egészében fenntartói finanszírozásból működtek. Az utóbbi években azonban megnőtt a jelentősége a pályázatok révén elnyert forrásoknak. Mára a projektszemlélet megvalósítása elvárt feladat minden önkormányzati intézménytől.

A helyi társadalom egyik legnagyobb jelentőségű változása abban mérhető, hogy az önkormányzati közművelődési intézmény által felügyelt és irányított közösségek helyébe mára az önszerveződő önfenntartó, értékteremtő és értékközvetítő közösségek léptek, melyek autonóm módon működnek és céljaik megvalósításához támogatásra tartanak igényt.

III. Közművelődés szinterei

A városunkban több helyszínen, sokféle szervezeti keret között végeznek közművelődési tevékenységet, amely eleve biztosíthatja a sokszínűséget, az igények viszonylag széles skálán történő kielégítését.

1. Jelenleg a város fenntartásában lévő közművelődési intézmények és önkormányzati érdekeltségű gazdasági társaságok a következők:

- Jókai Mór Művelődési és Szabadidő Központ: mely magába foglalja a színház épületét, a városi sportcsarnokot, a városrészek művelődési házeit, a pedagógus művelődési házat és a jelenleg az átvétel alatt álló HEMO épületét, mely a jövőben ugyancsak a JMSZK telephelye lenne.

Az intézmény ellátja a közművelődési alapfeladatokat. Elvárás a JMSZK-val szemben, hogy a színházi és zenei kultúra fejlesztése érdekében színházi és komolyzenei előadásokat szervezzen. A gyerekek és fiatalok és felnőttek ügyességét fejlesztő művelődési és szórakoztató programoktól, a napi életet megkönnyítő praktikus ismeretek megszerzésétől, a szakmai tudást elmélyítő tanfolyamokig szervez programokat. Biztosítja az intézmény közösségeinek, klubjainak, szakköreinek működését. Befogadja és szakmai támogatást nyújt az önálló kezdeményezésű közösségeket, tanfolyamokat.

Önálló időszaki kiállításokat szervez, melyek gyakran egyéb kulturális események kísérő rendezvényei.

- Jókai Mór Városi Könyvtár: Az intézmény biztosítja az önkormányzat nyilvános könyvtári ellátással kapcsolatos alapfeladatait.

Mindenki számára biztosítja az információhoz való hozzáférést a kultúra és az irodalom területén. Őrzi és ápolja a klasszikus könyv-, zene- és könyvtárkultúrához kapcsolódó értékeket. Szervezett programjaik a könyv ünnepeihez, kulturális évfordulókhoz és helyi értékekhez kötődnek, de helyet kapnak a programokban könyvbemutatók, író-olvasótalálkozók is. Szolgáltatásaival, irodalmi és kulturális programjaival és helyismereti dokumentumok gyűjtésével sokrétű tevékenységet végez. A hagyományos könyvtári funkciók javítását új dokumentumok beszerzésével valamint a számítógépes feldolgozásával érik el. A könyvtár szolgáltatásai kialakításával arra törekszik, hogy mindenki szabadon és korlátozás nélkül hozzájusson az információkhoz. A tájékoztatás a könyvtárban magas színvonalú, a helyben megtalálható tájékoztatási segédleteken túl igénybe vehetők az internet nyújtotta lehetőségek is.

Az intézmény Esterházy-kastélyból történő kiköltözésével és a Balla Róbert Téri épület e célra történő átalakításával remélhetőleg sikerül a szolgáltatások színvonalát is emelni és elérni azt, hogy egyre nőjön a könyvtári szolgáltatásokat igénybe vevők száma.

Mindkét önkormányzati fenntartású intézménynél a szakmai munka minőségének javulásához hozzájárultak az utóbbi évek szakmai feladatainak megvalósulását segítő a fenntartói finanszírozáson túl elnyert hazai és uniós pályázati támogatások.

- Gróf Esterházy Károly Múzeum: Az intézmény fenntartását 2013. január 1-től vette át az önkormányzat, mely a remények szerint pozitív változást hoz a múzeum életében. A múzeum jelenleg Esterházy-kastély székhellyel és Kékfestő Múzeum telephellyel működik. Feladata a múzeum gyűjteményének őrzése, raktározása, állagvédelme, restaurálása, a gyűjtemény gyarapítása, leltározása. Az intézmény lehetőséget ad kutatásra és publikációs tevékenységre. A közművelődési funkció keretében a nagyközönség számára kiállításokat, múzeumpedagógiai foglalkozásokat szervez.
- Pápai Platán Nonprofit Kft.: Feladata az Esterházy-kastély már működő és kialakítandó turisztikai attrakcióinak működtetése. A megújult Fő tér hasznosításának feladata, valamint ugyancsak a jövő tervei között szerepel a Zsinagóga jövőbeni hasznosítása is.
- Várkertfürdő: minden korosztály számára kínál pihenési, szórakozási, kikapcsolódási lehetőséget.

2. Egyéb a városban működő közművelődési feladatokat ellátó színterek:

- a) Történelmi Egyházak helyi közösségei
- b) Pápai Református Kollégium intézményei
- c) Városban működő köznevelési intézmények
- d) Polgári közösségek, alapítványok, egyesületek pld.: Hagyományok Hegye
- e) Vendéglátással foglalkozó közösségi színterek: pld.:
 - Edvy Malom Fogadó és Barokk Udvarház
 - Esti Kornél Kávéház
 - Retrojáték kiállítás és kávéház, mely remélhetőleg júniusban nyitja meg kapuit.
- f) Mozi
- g) Pegazus Színház
- h) *Teleszterion Kulturális Egyesület*

3. Polgárok közösségei:

Működésük egyre meghatározóbb. Részt vesznek a kultúra közvetítésében, a különböző korosztályok szabadidejének hasznos eltöltésében. Az élet számos területén és elismerést hoznak a városnak. A különböző társadalmi rétegek és csoportok érdekeit érvényesítő egyesületek, alapítványok speciális törekvéseik mellett mind jobban erősítik a városban élők lokálpatriotizmusát. A művészeti, hagyományőrző területet felölelő szervezetek tevékenységükkel, rendezvényeikkel jól kiegészítik a város kulturális kínálatát.

Fenti célok megvalósítása érdekében tevékenykedő szervezetek, egyesületek: különösen a Pápai Művelődéstörténeti Társaság, Barokk Egyesület, Jókai Kör, Lokálpatrióta Kör, Gyurátz Ferenc Gondolkodó Kör, stb.

4. Partnervárosi kapcsolatok:

Elénk hatást fejtenek ki a közművelődés területén. A kölcsönösen megvalósuló meghívások, programok számos lehetőséget teremtenek a művészeti együttesek, képzőművészek szereplőinek.

5. Média:

A kommunikáció és a helyi értékek bemutatása terén van fontos szerepe.

A közművelődés szinterei az elmúlt húsz évben folyamatosan változtak és ezek a változások jelenleg is zajlanak. A korábbi fenntartók által forrás hiány miatt megszüntetett közösségi helyeket a város önkormányzata lehetőségeihez mérten átvette és új tartalommal megtöltve kívánja a jövőben működtetni.

A helyi gazdaság szereplői is bekapcsolódtak a városi közművelődési feladatok ellátásába. Ebben a feladatmegosztásban nagy szerepe van a Pápai Platán Nonprofit Kft.-nek, melynek a közművelődési feladatai jelentős megnöttek és elsősorban a pályázati lehetőségeknek köszönhetően ez a folyamat a jövőben is folytatódni fog.

Magánszemélyek is megjelentek a területen, akik többek között családtörténet és malomipari, retrojáték kiállítás, mozi fenntartására vállalkoztak. Ezek a kezdeményezések azért is nagy jelentőségűek a város szempontjából mivel önkormányzati forrást nem igényelnek ugyanakkor a látogatható turisztikai attrakciók számát növelik, nagyszámú közönséget vonzanak és esetlegesen a város számára működési kiadást takarítanak meg, sőt több esetben bevételt is jelentenek.

IV. Rendezvények, feladatok

1. Rendezvények:

Az 1990-es évek elejétől kezdődően az alábbi éves rendezvény kínálat alakult ki a városban:

- Állami ünnepek
- Városi nagy rendezvények: Játékfesztivál, Cicege és Bornapok, Szent Márton-napi újbor ünnepe, Adventi programok
- Városrészi napok és programok: Erzsébetvárosi, Kiliáni, Vajdai, Huszár, Borsosgyőri, Kéttornyúlaki és Tapolcafői
- Helytörténethez és évfordulókhöz kapcsolódó városi események: Pápa Város Napja, Bázisrepülőtér évfordulója
- A magyar kultúra jeles ünnepei: Magyar Kultúra Napja, Költészet Napja
- Tematikus programok, táborok: Lovas majális, Hegy Napja, Múzeumok éjszakája, Agrárexpo
- Az Esterházy-kastélyban már működő a város barokk hagyományaihoz kötődő programok
- A kínálatot gazdagítják még a városban működő intézmények és szervezetek által megrendezett ünnepek, események.

A felsorolt rendezvények struktúráját érdemes folyamatosan újragondolni és mindig az igényekhez alakítani. Annak érdekében, hogy az egyre változó és egyre sajátosabb igényeknek, elvárásoknak meg tudjanak felelni és a társadalom minden rétegének igényét ki tudják elégíteni a rendezvényeket folyamatosan meg kell újítani, új helyszínekben kell gondolkodni. A fentiekén túl a programok fontos célkitűzésének kell lenni annak is, hogy lehetőség szerint a város turisztikai vonzerejét is növeljék.

A rendezvények folyamatos megújítását, újragondolását támasztja alá az a tény is, hogy a programok finanszírozási oldala és a rendezvények megvalósításának anyagi lehetősége is átalakulóban van. Az aktuális pályázati lehetőségeken mindig az az intézmény, szervezet vesz részt, akinek erre a pályázat lehetőséget ad.

A rendezvények között több olyan is van, amit nem az önkormányzathoz kötődő szervezetek rendeznek, ilyenek a többek között a Lovas majális, a Hagyományok hegye rendezvényei. Ezek a rendezvények azért lehetnek sikeresek, mert azok a magánszemélyek helyi közösségek, akik vállalkoznak a megszervezésükre kapcsolatrendszerük révén többletforrásokat tudnak mozgósítani és hatékonyabban tudják igénybe venni az önkormányzat tulajdonában lévő infrastruktúrát.

2. Feladatok:

Az intézmények, a polgárok közösségei és az önkormányzat közös feladatai a közművelődés terén:

- A közművelődési intézmények fejlesztése a városi igényeinek megfelelően.
- Pályázatok folyamatos figyelemmel kísérése a külső források elnyerése érdekében.
- Változatos programkínálat összeállítása a diákok nyári szabadidejének hasznos eltöltésére.
- A nemzeti, helyi ünnepek méltó megünneplése.
- A partnervárosokkal történő kapcsolattartás segítése, erősítése.
- A helyi értékek felkutatása, ápolása, lehetőségteremtés a helyi alkotóknak.
- Olyan egyedi ötletek, kezdeményezések megvalósításának támogatása, amelyek növelik a város kulturális hírnevét.
- A további együttműködés a köznevelési intézményekkel, a kulturális feladatokat ellátó egyéb szervezetekkel.

A város közművelődési feladatainak és a turisztikai piacon való megjelenésének újragondolása a kastély rekonstrukcióhoz kapcsolódóan megtörtént. Olyan kulturális életet és turisztikai terméket szeretnénk Pápán létrehozni, melynek megvannak a hagyományos elemei a fentebb említett rendezvények, kiállítóhelyek, múzeumok, fürdő, stb. keretében.

Ugyanakkor az egységes arculat és közös marketing révén ezek az elemek egymást erősítve vannak jelen és az önkormányzati fenntartású közművelődési intézmények feladataikat csak ezekkel összhangban valósíthatják meg.

V. Szabadidő, egészség, életmód

A lakosság és ezen belül a gyermekek, az ifjúság egészségi-, edzetségi állapota rossz, ennek alapvető oka a mozgásszegény életmódban keresendő. Az igazán fejlett mozgáskultúra elsősorban azokban az országokban alakulhat ki, ahol ennek megvannak a gazdasági feltételei és ezáltal jobban előtérbe kerül, hogy az emberek több időt és pénzt fordítsanak szabadidejük sportolással való eltöltésére. Ezek a tendenciák Magyarországon is egyre inkább megfigyelhetők, így várható, hogy egyre többen kapcsolódnak be a városban működő szabadidős- és sportlétesítmények programjaiba. A rekreációs sportok nagymértékben hozzájárulnak a társadalom munkaképességének megőrzéséhez, így fontos annak támogatása. Az egészséges életmód és a szabadidős sportok tehát kétségtelenül rendelkeznek gazdasági haszonnal, főként ha figyelembe vesszük azt a tényt is, hogy a szabadidős sportok fejlődése újabb és újabb vállalkozások beindítását teszi lehetővé.

A lakosság számára elsősorban a rekreációs centrumok és a szabadidős sportokkal is foglalkozó egyesületek illetve klubok, valamint a heti rendszerességgel adott helyszíneken megtartott sportfoglalkozások állnak rendelkezésre.

További előrelépést jelent, hogy a társadalmi változásokkal szinkronban mind nagyobb számban alakulnak önálló, önfenntartó egyesületek, amelyek alapját jelenthetik egy új, alulról építkező városi szabadidős sport struktúrának. A lakosság egy szűkebb részében továbbra is fokozatosan növekvő igény mutatkozik a testedzés egyes divatos formáinak igénybevétele iránt.

A versenysportokon kívül nagy jelentőséggel bírnak a nagy tömegeket vonzó sokak számára az egészségmegőrzés fontos színterét jelentő rendezvények, kezdeményezések. Ilyen volt többek között a Mozdulj Pápa rendezvénye, amely a helyi társadalom részéről pozitív megítélésű volt. A rendezvény hangulata, a visszajelzések mind azt igazolták, hogy egyre több ilyen megmozdulásra van igény a helyi közösség részéről. Ugyancsak nagy tömegeket mozgat meg minden évben a Nagy sportágválasztó is, amely azon túl, hogy bemutatkozási lehetőséget biztosít a különböző sportágakban résztvevő egyesületek részére, az érdeklődő fiatalok számára közvetlen tapasztalatszerzési lehetőséget nyújt a különböző sportágakban való részvételre.

Az egyesületek visszajelzései alapján a rendezvény kapcsán minden alkalommal taglétszám növekedés tapasztalható. E területen jelentős előrelépés lehetne a termálfürdő környékén felépítendő szabadidő központ, mely egy helyen biztosítaná olyan közösségi sportokhoz való hozzáférést, mint a bowling, a fitness, az asztalitenisz, stb. Ugyancsak a fenti célkitűzéseket valósíthatná meg egy műanyag borítású atlétika pálya kialakítása is.

VI. Önszerveződés, közösség, önkéntesség

A rendszerváltás előtt a közösségek és szervezetek kizárólag ellenőrzött formában működhettek, a rendszerváltást követően elindult a közösségek önszerveződése. Ezek az, önszerveződő csoportok kezdetben még igényelték a különböző intézmények segítségét támogatását, mára azonban már többnyire önállóan képesek magukat működtetni, a céljaikat megfogalmazni, ennek megvalósítása érdekében pályázatokon indulni és ezeket a pályázatokat sikeresen végrehajtani.

Ilyen alulról építkező, önszerveződő közösség például a Bakonyi Betyárok Motoros Egyesület, akik évek óta fontos résztvevői a Játékfesztivál programjainak, a Játékfesztivál keretében megrendezett programjaikból befolyó bevételt évről-évre támogatásként ajánlják fel a város különböző intézményei javára. Az elmúlt esztendőben Európai Unió projekt keretében nemzetközi motoros találkozót szerveztek, mely nagyon sikeres volt. A találkozó sikerén felbuzdulva a jövőben is meg kívánják szervezni minden évben egy hasonló rendezvényt.

A helyi társadalom fejlettségének egyik fontos fokmérője, hogy az önszerveződő közösségek milyen helyi értékek továbbadásában tudnak szerepet vállalni, melyek azok az értékek, melyeket hosszú időn keresztül képesek felvállalni. Ilyen kezdeményezésre példa a SAC program keretében Pápán élő külföldi családok karitatív tevékenysége, akik pozitív példát mutatnak a fogyatékos személyek, idősek segítése és az önkéntesség terén.

Az önszerveződés egy másik jó példája a Teleszterion Kulturális Egyesület tevékenysége, akik néhány éve kerültek Páparra. Részt vesznek a város jelentős eseményein, erre volt jó példa a 2012 őszén megrendezett Őszi dionüszia. Az egyesület tagjai részt vettek a rendezvény lebonyolításában. Céljaik között szerepel a drámaoktatás, a színház pedagógiai projektek tervezése, lebonyolítása és nem hivatásos színjátszók képzése is. Az egyesület által megvalósítandó Generation Bridge kezdeményezés fiatal társadalommal való kapcsolat kialakítására, valamint a következő generáció igényes formálására helyezi a hangsúlyt.

VII. Új irányok a közművelődésben

A rendszerváltást megelőző időszak a lakótelepek közösségi életét érintette leghátrányosabban. A jövő közművelődési kihívásai között szerepel a közművelődés új formáinak és irányainak meghatározása és megvalósítása a Huszár, Fáy, Igal, volt Kilián, Vajda, Bástya, Bocsor és Rigó lakótelepeken.

A meglévő hátrányok leküzdése érdekében ezeken a helyeken helyi közösségi szinterek létrehozását és az abban létrejövő közösségi programokat kell célul tűznie a városnak. Ehhez a célkitűzéshez jó tapasztalattal szolgálhat a Nyugdíjasok Érdekvédelmi-Érdekképviselői Egyesülete nemrég benyújtott Európai Unió pályázata, mely a volt Kilián lakótelepen egy közösségi tér felújítását és a lakótelepen élők számára különböző programok megszervezését, az ottani sportpálya és játszótér felújítását teszi lehetővé.

Szintén fontos feladat a jövőre nézve, hogy a helyi közösségek képesek legyenek olyan értelmezhető célokat megfogalmazni, melyek a város lakossága számára követendő például szolgálhatnak.

A város számára a következő időszak egyik nagy kihívása lesz, hogy a felújított közösségi terek (Esterházy-kastély, Fő tér, stb.) valódi közösségi élmények szinterei lehessenek, így azokat folyamatosan érdeklődésre számot tartó programokkal, eseményekkel kell megtölteni.

A jövő feladatai között szerepelhet még Petőfi Sándor egykori – Petőfi utcai – lakóházának múzeumként és emlékházként való működtetése, valamint a Kékfestő Múzeum időszakos kiállításainak bővítése, Pápa Régen és Ma című helytörténeti kiállítás megrendezése.

VIII. Zárógondolatok, összegzés

Pápa Város Önkormányzata fontosnak tartja, hogy a kulturális élet, közművelődés eddig elért eredményei megmaradjanak és új hagyományokkal, forrásokkal bővüljenek. Az önkormányzat elkötelezett amellett, hogy a helyi közművelődési feladatellátás személyi és tárgyi feltételeit folyamatosan biztosítja. Az önkormányzat a közművelődési feladatait a saját fenntartású intézményhálózatán keresztül úgy kívánja megoldani, hogy a városban ne maradjon ellátatlan közművelődési területek.

Az önkormányzat a célokban és feladatokban megfogalmazottak megvalósítása érdekében az általa fenntartott intézményektől elvárja a kulturális szolgáltató funkció magas színvonalú ellátását, a kiemelten támogatott területek, rendezvények színvonalas gondozását, a város anyagi, szellemi és művészeti értékeinek, hagyományainak megismertetését, gondozását, gyarapítását. Elvárja továbbá a nemzeti, nemzetiségi és egyetemes kultúra megismertetését, a lakosság rekreációjának, egészségmegőrzésének elősegítését. A hatékonyság érdekében kiemelten kezeli a széleskörű együttműködést a város polgári közösségeivel, egyéb intézményeivel és a vállalkozókkal.

A város lakossága a mindennapi életviszonyai, tapasztalatai alapján minősíti a kulturális döntéseket. A közművelődés jövője, a jövő közművelődése nem csak a döntéshozókon múlik, hanem legalább ilyen mértékben a kulturális, közművelődési szakemberek érzékenységén és szakmai kreativitásán.